

PUSZTADOKTOR MAGAZIN

II. évfolyam 4. szám

a Madárkórház Alapítvány havilapja

2007. április

- Újra szabad a parlagi sas
- Tavaszi madártelepítések
- Élmenybeszámoló: hol jártunk az elmúlt hónapban
- A tavaszi hérics

Kedves Olvasóink!

Konyhás István

A technika fejlődésének köszönhetően ma már egyre több ember számára elérhető a fotózás, videózás. És ez jól is van, eddig. Sajnos nem csak mérgekkel és fegyverekkel árthatnak a természetnek, a meggondolatlan természetfotós is komoly kárt tud tenni. A madarak szokásait ismerni kell, tudni kell a napi ritmusukat fészkelési és vonulási szokásaikat. Csak így készülhet el egy jó kép. Már több éve járok a tűzokok után, így minden évben elmegyek a Kiskunsági Nemzeti Parkba dürgés idején. Itt lehetőség van szabályos keretek között fotózni a tűzokdörgést, minden évben várom már ezt a fotós csemegét. Sok egyeztetés és engedélykérés után útra kelhettem. Hajnalban beülni a kunyhóba és várni, meglesni a természetet. Aztán csak várni, várni, sajnos csak várni. Hiába az óvatosság, nem jönnek a madarak. Később derül csak ki, hogy megelőztek, engedély nélkül sátraztak itt „fotósok” és elzavarták a madarakat. Idén nem lesz fotó. Nem ez bánt igazán, hanem az, hogy éppen a legkritikusabb időszakban zavarták a tűzokot és később már csak arra emlékezhetünk, hogy a fotósok miatt nem tudtak nyugodtan párt választani a madarak. Kinek jó ez?

Olvasói levél

Bogáncs

Szépen szárnyal a sas fenn, a hortobágyi kék ég alatt.

Ember drótot húz, mérget rak ki, hogy szárnyam törjem, mérgezzem magam.

Én vagyok az a parlagi sas, a levegőnek az ura, aki pockokat, egyéb kártevőket fog ki a mai napon. Ember akaratlanul megmérgeztél, majd jöttél Te, megmentettél és meggyógyítottál.

Meggyógyultam, repülök szépen, mint saskirály az égen. Köszönöm a vadvilágot, a hortobágyi Madárkórház segítségét. Sas létemre így köszönöm minden személynek, akik szárnyas barátaimnak gyógyítására bizonyos összegű adományt letesznek.

Ebes, 2007. március 24.

Kaszás Sándor látogató – állatbarát

Ui: „Amíg élnek a lények,
addig én élek.”

Tisztelt „Pusztadoktor”!

Látogatásunk alkalmával nagyon megrendített és megihletett az Önök áldozatkész munkája, szívemhez nőtt a mérgezett parlagi sas, aki azóta Önöknek köszönhetően meggyógyult. Ebből az alkalomból született a fenti írás „Bogáncs” címmel, melynek a folyóiratban történő leközlésére ígéretet kaptam ismételt látogatásunk alkalmával. További munkájukhoz nagyon sok sikert, erőt, egészséget kívánunk. (Szíveskedjenek egy példányt küldeni a folyóiratról, melyben megjelenik az írásom.)

Ebes, 2007. március 30.

*Kaszás Sándor és felesége Kaszás Sándorné
Ebes*

Ön is segíthet megmenteni egyes kihalóban lévő madárfajok utolsó példányait, megőrizni hazánk pótolhatatlan természeti kincseit adója **1 %-ával**.

Vágja ki az utolsó oldalon található rendelkező nyilatkozatot és adja le adócsomagjával!
Ha módjukban áll, a mellékelt csekken, vagy következő bankszámlaszámunkon támogassák
alapítványunkat és a Pusztadoktor magazin kiadását:

59900029-10001868

Köszönettel: Dr. Déri János

Újra szabad a parlagi sas

A 2007. márciusában megtalált madarakkal már 25-re emelkedett az egy éven belül megmérgezett fokozottan védett sasok száma, legalábbis az, amelyről tudomást szereztek a természetvédelmi szakemberek. Ez több, mint az összes ismert korábbi eset 1998 óta, és ha a mérgezések folytatódnak, kritikus állapotba sodorhatják a világviszonylatban is jelentős hazai parlagisas- és rétisas-állományt. A korábbi mérgezéseket minden esetben bizonyítottan növényvédő szerek okozták, amelyeket legtöbbször szándékosan helyeztek ki ragadozók irtására. Az egy éven belül megmérgezett 25 sas természetvédelmi eszmei értéke 25 millió forint. Az ismertetett esetek mellett számos további védett állat is áldozatul esett a mérgezéseknek, és biztosan kijelenthetjük, hogy a felderített esetek csak kis részét képezik a va-

lói pusztításnak. Így a közelmúltban elharapózott mérgezések az elmúlt évtized egyik legsúlyosabb természetvédelmi károkozásának számítanak Magyarországon. Február 11-én került a Madárkórházba az a parlagi sas, melyet karbofurán hatóanyagú növényvédő szerrel mérgeztek meg. Mivel ezt a madarat a mérgezés után nem sokkal sikerült megtalálni, és a gyors orvosi segítség is megérkezett, jó eséllyel indulhatott a gyógyulásnak. A megtalálás után hamar megkapta az ellenszert, és kapott infúziót, szőlőcukrot, B vitamint. A kezdetben aggodalmas állapotú madár másnap reggelre már jobban lett, felállt, felült a műfüves ülőkéjére. Az állapota lassan, de javult, így egy nagyobb körterembe, majd a lábadozásra szolgáló röpdébe került. Itt már a majd két méter magasan lévő ülőfán pihent. A gyógyulás során fordulópontot jelentett, és nagy feladat elé állított bennünket az élő állattal etetés! Ha sikerül zsákmányt ejtenie, akkor szinte már biztos a szabadon engedése. Először élő tengeri malacot kapott, ez az állat teljesen hasonlít természetes táplálékaihoz, viszont egy kicsit lomhább annál, így egy gyengébb madár is könnyebben elejtheti. Néhány nap után elfogyasztotta a kihelyezett tengeri malacokat, így következhetett a nyúl. Itt is házi tenyésztésűt kapott, hiszen ezt sokkal könnyebb beszerezni. A nyulakat már hamarabb elejtette, vagyis kezdett belejönni a vadászatba. Mivel a repülése során sem lehetett semmi rendelleneset tapasztalni, következhe-

tett a szabadon engedés. Erre március 28-án sor is kerülhetett a Magyar Madártani Egyesület az FVM és KvVM képviselőinek jelenlétében. A sas lábára számozott színes gyűrű került, majd dr. Kocsner Tibor országos főállatorvos helyettes engedte vissza a természetben. A parlagi sas az elengedés után még sokáig körözött a szabadon engedők fölött, ezzel köszönve meg a gyógyítását. A magyar parlagisas-védelmi program a közelmúltig európai uniós és hazai állami pályázatok finanszírozták, azonban az elmúlt években jelentősen beszűkültek ezek a források. A tavalyi évben támogatást kapott a program a BirdLife International (a madárvédelmi egyesületek nemzetközi szervezete) és a Lush Retail Ltd. pályázatából, azonban ez idén márciusban lejár, így komoly veszélybe került ez a példaértékű magyar természetvédelmi program.

Tavaszi madártelepítés

A madárkórházban meggyógyult madarakat télire nem engedjük szabadon, a szűkös táplálék és a kedvezőtlen időjárás miatt. A látványkórház épületének fűthető röpdéiben átteleltetett pácienseinket a szabadon bocsátásra való felkészítés általunk kifejlesztett technológiája szerint – megfelelő felkészítés után – először a „túlélő” volierbe helyezzük ki. Itt egy 25 méter átmérőjű, és 6 méter magas kültéri röpdében szoktatjuk a madarakat a természetes élethez, a természetes zsákmányejtéshez, és a természetben lévő veszélyekhez.

Légvezetékek jelenléte

Ilyen a villanyáram, és a légvezetékek jelenléte. A természeti területeken futó leggyakoribb középvezűlt-

ségű – 20 ezer voltos – távvezetékek villanyoszlopaira szálló madarak vagy halálos áramütést szenvedhetnek, vagy, ha életben maradnak, egy, vagy több végtagjukat veszíthetik el. Ezt meg lehet előzni „madárbarát” tervezésű oszlopfejek felszerelésével, vagy utólagos szigeteléssel. Amíg erre sor kerül, az országban lévő mintegy hatszázezer, madarakra veszélyes szigetetlen villanyoszlop szedi napi áldozatait. Mi leszokatjuk a madarakat a villanyoszlopra szállásról. A röpdében két egymástól tíz méterre lévő, valódi

villanyoszlopot helyeztünk el, melyek keresztágát és csúcsát villanypásztorral láttuk el. A közöttük futó vezeték is dupla szálú villanypásztor. Ha a madár rászáll, enyhe áramütést szenved el, melyet a videofelvételek szerint szinte észrevétlenül visel el, de nem száll többé az oszlopra.

Konkurens fajok

Másik veszély a konkurencia jelenléte a természetben. Ezért olyan ragadozókkal, és azonos táplálékot fogyasztó fajokkal tartjuk együtt a madarat, amelyek elvehetik tőle a táplálékot. Így pl. egerészölyvet, gólyát és rétisast tartunk együtt, egy ideig. Az ölyv figyeljen oda, ha a sas, vagy a gólya „rámozdul” a zsákmányára. Ilyenkor jobb, ha átadja.

A legnagyobb veszélyt nem feltétlenül a nagyobb ragadozók, hanem a saját fajtársai jelentik. A természetben

minden hely foglalt, a szabadon bocsátott madárnak ki kell harcolnia és meg kell tartania jogait a vadászterülethez, a pihenő- vagy fészkelőhelyhez. Ezt gyakorolhatja egy – a természetesnél zsúfoltabb – élettérben, ahol az ütközések gyakoribbak. A legdominánsabb egyedeket pár hét múlva áthelyezzük a végső állomásra, az 50 méter átmérőjű nagyröpdébe, ahol a már bent lévőekkel kell újra megküzdenie. A korábbi röpdékben emberrel csak etetéskor találkozó madár itt már az embert, mint zavaró tényezőt ismeri meg. A látogatók által korlátozottan látogatható nagyröpdében az emberi zavarás a természetes félelmet és biztonságos távolságtartást rögzíti a madarakban. Ha itt is jól vizsgálzik, csak akkor engedjük szabadon.

Rehabilitáció

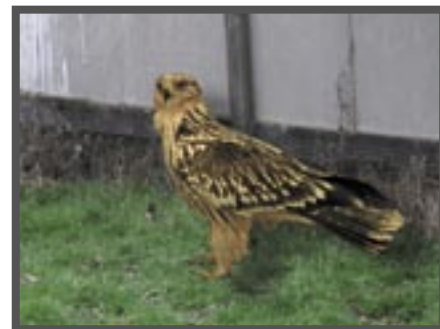
A mérgezett parlagi sas rehabilitációját is a nagyröpdében végeztük. A február 11-én karbofurán mérgezés miatt bekerült sas a látványkórház épületében pár nap alatt tünetmentesé vált. A madarat fokozatosan szoktattuk egyre nagyobb helyiségekben a zárt térben való repüléshez. E nélkül a nagyröpdé rácsain összezúzta volna magát az első lendülettel. Fontos volt kipróbálni, hogy a szobányi helyiségekben tökéletesen mozgó, látszólag gyógyult állat vajon vissza tud-e illeszkedni a természetbe. Ennek egyik próbája az élő, természetes zsákmány ejtése. Szükség volt rá, mert a röpdébe engedéskor – bár jól repült – de kétszer is elvétette az ülőrudat: pác centivel melléfogott,

és leesett. Kamerán át folyamatosan figyeltük, a felvételeket visszajátszva értékeltük mozgását, viselkedését. Sokat ült kiválasztott ülőrúdján, a röpdébe engedett nyúllal mit sem törődve. Időnként repült egy-két kört. A röpdét borító hálót nem akarta megszokni. Az ölyvekhez hasonlóan percekig lógott fejjel lefelé, karmaival a hálóba kapaszkodva. A villanypásztoros villanyoszlopra is

rászállt, az áramütéstől leesett, de semmi baja nem lett, rögtön továbbrepült ülőrúdjára, és nem próbálkozott többé a villanyoszloppal. Hozzá nem raktunk be konkurenciát, hadd koncentráljon a zsákmányejtésre. Eltelt egy idő, mire különböző praktikákkal rávettük, hogy megfogjon először egy hörcsögöt, majd amikor a nyulat is levadászta, alkalmassá vált a szabadon engedésre.

Előbb-utóbb a legtöbb betegünk eljut erre a szintre. Március közepén elengedtük azokat a gólyáinkat, amelyek minden szempontból tökéletesen vizsgáztak. Egy részük – négy gólya – azonban még marad.

Több egerészölyv is visszanyerte szabadságát, helyükre újakat telepítettünk. Elengedtük a szárnytörött, de teljesen meggyógyult ezüst sirályt, mely a park taván töltött éjszaka

után búcsút intett a kórháznak.

Szabadon engedték a combtörést „lábon kihordó” gyógyult kuvikot, aki elröppenésekor először hallatta hangját, mintegy megköszönve a törődést.

A kórházban ápolott, szárnyműtött karvalyok közül is került vissza egy a természetbe.

A februári számunkban beszámoltunk egy különleges színezetű ölyvről, mely lelövés miatt került Deb-

recen környékéről a kórházba. Mindkét szárnya eltört, az egyiket sikerült rendbe hozni, a másikat csak részben. Kiletét tekintve korábban felmerült az ázsiai származás, most a legújabb szakértő vélemény szerint inkább egy afrikai ölyv: a *Buteo augur* változata lehet, vagy inkább a *Buteo augur* és az észak-afrikai *Buteo regalis* hibridje. Ezek a fajok nem vonulók, rejtély, hogyan került hazánkba.

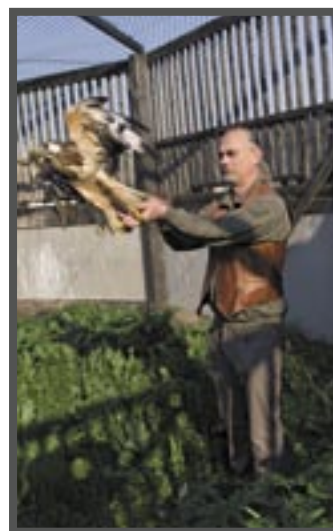
Ez a gólya ismét teljes életet élhet.

A karvaly áthelyezése szabadon engedés előtt.

A kuvik elengedése a gyerekeket is meghatotta.

A távoli rokon, egy afrikai ölyv voliere-be helyezése.

UTAZÁS 2007 extrákkal

A korábbi évekhez hasonlóan a Madárkórház Alapítvány idén is helyet kapott az Utazási Kiállításon. Kiállító standunknál idén is több százan fordultak meg.

Minden idők legnagyobb szabású UTAZÁSÁRA válthattak jegyet mindazok, akik március 29. és április 1. között a HUNGEXPO Budapesti Vásárközpontba látogattak. A 30. születésnapját ünneplő turisztikai kiállítás rendkívüli választékával, egyedülálló újdonságaival, színes kísérő programjaival felülmúlta az elmúlt évek kínálatát. Az idei UTAZÁS 51 országon, a hazai régiók csodálatos tájain, városain kalauzolta végig a kapcsolódásra vágyókat. A világ szinte minden pontjára szóló turisztikai lehetőségekből több mint 18.000 m²-en kaptak ízelítőt

a látogatók. A kiállítók standjainál a hagyományosnak tekinthető üdülési ajánlatokból, a családi programokból, illetve az extrém sportolási lehetőségeket, az aktív kapcsolódást kínáló utazások sokaságából válogathattak.

A HUNGEXPO Budapesti Vásárközpont „A” pavilonja ezúttal is a különböző országok látványos nemzeti bemutatkozásának és a kiutaztató irodáknak adott otthont. A többi pavilon pedig a belföldi kiállítóké, a kilenc régióé, a turisztikai hivataloké, a hazai üdülési lehetőségeket kínáló irodáké volt. A kiállítók magyaros vendégszeretettel invitálták az érdeklődőket nagyvárosaikba, gyönyörű vidékeikre, és ízelítőt adtak népszokásaikból. Az idei UTAZÁS legkülönlegesebb programja az utazási ajánlatok

árverése volt, mely során a látogatók a kiállításon résztvevő utazási irodák ajánlataira licitálhattak. Ebben az évben is kiemelt megjelenési lehetőséget kapott egy ország és egy hazai tájegység, természeti érték. Az UTAZÁS díszvendégeként ezúttal külföldi részről a Cseh Köztársasággal barátkozhattunk, Magyarország nemzeti parkjait népszerűsítendő pedig a „Természetjárás – lovasturizmust” ismerhették meg a nézők. A lovaglást,

lovas életet kedvelő látogatók számos termék és szolgáltatás között válogathattak, valamint élvezetes, izgalmas programokat tekinthettek meg.

A kiállításon gyermektáborozási-, és egyéb szálláslehetőségek gazdag kínálata fogadta a lovasokat. A 600 néző befogadására alkalmas manézs pedig látványos lovas programok színhelye volt. Mindazokat, akiket inkább a technikai sportok vonzanak, off-road pálya várta, ahol vezetéstechnikai tudásukat teheték próbára. Megújult formában kínált kulináris élvezeteket a 30. UTAZÁS. A Culinary Expo-n élelmiszeripari cégek, italforgalmazók, borászok, illetve a különböző vendéglátó-ipari és konyhai eszközök forgalmazói mutakoztak be. A látványos gasztronómiai versenyek

keretében nemzetközi mixer-bajnokságon, szakács-, és cukrász-, valamint hidegkonyhai versenyen mérhették össze tudásukat az ingyencségek mesterei, a hazai és külföldi tájjellegű ételeket, specialitásokat pedig a Gasztro Show-n a kíváncsiskodók meg is kóstolhatták. Az UTAZÁS kiállítás egy új kezdeményezésnek, a Magyar Leader Szövetség által szervezett I. Magyar Leader Exponak is otthont adott. A rendezvényen – melynek

szlogenje „Falu a városban” – többek között a háztáji gazdák tevékenységét, a tájjellegű ételeket, a vidéki életformát ismerhették meg a városban élők. A bemutatókon hagyományörző tevékenységek elevenednek meg, a gasztronómiához kapcsolódóan például a disznóölés, ökörsütés, a népművé-

szek reprezentálásában pedig a népi folklór értékeit is láthatták. Az UTAZÁS ezúttal is az ékszereket felvonultató KARÁT kiállítással együtt várta a szakmai látogatókat és az utazni vágyó nagyközönséget. Újdonság, hogy Magyar Turizmus kártyával ingyenesen léphettek be a vásárlátogatók, akik közül a vidékről érkezők a Volánbusz Zrt. Járatain 50 %-os kedvezményre jogosultak, és ahogyan tavaly, a kiállítás üdülési csekkkel idén is látogatható volt. A belépőjegyekkel sorsoláson vettek részt a látogatók, így a friss információk mellett néhány szerencsés belföldi, külföldi, többek között a díszvendég Csehországba szóló úttal is gazdagodott. Érdemes tehát jövőre is ellátogatni az ország legnagyobb utazási kiállítására.

Élménybeszámoló: hol jártunk az elmúlt hónapban

A FEHOVA a hazai kiállítások közül speciálisnak mondható, hiszen fő témája a vadászat és halászat. Mivel azonban a vadmadarak védelme és a vadászat értékrendszere időnként eltér, ezen a fórumon minden évben felhívjuk a figyelmet az együttműködés fontosságára.

Idén Kecskeméten rendezték meg a Környezet-és Természetvédő Szervezetek Országos Találkozóját, azaz a Zöld OT-t. A több száz civil szervezet mellett mi is bemutatkozhattunk. A találkozó remek lehetőséget kínál a tapasztalatcserére, és az egyes szervezetek működésének megismerésére.

A nyíregyházi Fressnapf áruház után a debreceni Fressnapf is helyet adott a Madárkórház úgynevezett vadmadár bemutatójának. Az „állati áruházban” az érdeklődő állatbarát közönség többek között megismerhette a Madárkórház egyik legrégebbi lakóját, Csacsogót, az egerész ölyvet.

A Húsvét egyik legszebb ünnepünk, azonban a hagyományos locsolkodás és a családlátogatások mellett egyre többen választják a kirándulást. Idén ennek jótékony hatását a Madárparkban is élvezhettük, hiszen rengeteg látogatónk volt, akik közül többen már sokadikra tértek vissza hozzánk kikapcsolódni, a játszótérre a gyerekekkel, unokákkal, vagy meglátogatni egy-egy „betegünket”.

RENDELKEZŐ NYILATKOZAT A BEFIZETETT ADÓ EGY SZÁZALÉKÁRÓL

A kedvezményezett adószáma:

1 8 5 5 7 8 9 9 - 1 - 0 9

A kedvezményezett neve:

Madárkórház Alapítvány

TUDNIVALÓK

A nyilatkozatot tegye egy olyan postai szabvány méretű borítékba, amely e lap méretét csak annyiban haladja meg, hogy abba a nyilatkozat elhelyezhető legyen.

FONTOS!

A rendelkezése csak akkor érvényes és teljesíthető, ha a borítékon az ön **nevét, lakcímét és az adóazonosító jelét** pontosan feltünteti fel. Zárja le és írja alá a kisborítékot a hátoldalán úgy, hogy aláírása átnyúljon a ragasztáson! A kisborítékot küldje be, vagy adja le annak, aki adóbevallását elkészíti!

A tavaszi hérics (Adonis vernalis)

Évelő növény, feketésbarna, rövid, erős, ferdén álló gyöktörzsszel, amelyből nagyszámú gyökér ered. 15-40-60 cm magas, felálló, egyszerű vagy ágas szára kopasz, csak fiatalon gyengén szőrös, rovátkolt, alján füstszerű levélhüvelyek-

kel. A szár sűrűn leveles. A levelek kettő-négyszer osztottak, keskeny levélsalangkokkal, amelyek kb. 0,5 mm szélesek, alul kopaszak. Végálló virágai egyenként állnak a hajtások csúcsán, felállóak, 3-7 cm átmérőjűek, sárgák. A széles-tojásdad, zöldes vagy sárgás, puha szőrös, csészelevelek száma ötnél rendszerint több. A keskeny, ék alakú, ép vagy fogazott, 20-40 mm hosszú, világossárga fényes szíromlevelek száma 10-20. A virágban sok sárga porzó és sok bibe van. A virágból fejlődő termés csoport gömbölyű vagy hosszúkás, éréskor sok részterméskére hull szét. Részterméskéje 4-5 mm hosszú, visszás-

tojásdad, duzzadt. Felszíne ráncosan, hálósan erezett, rövid szőrös, igen rövid, horgas csőrrel, amely rásimul a termésre. Színe sárgásbarna vagy zöldes szürkésbarna. A növény maghozama 30-150 vagy több. Igen erősen mérgező hatású, mind zölden, mint szárítva. Hatóanyaga a gyűszűvirágéhoz hasonló hatású glikozida, amely érzéstelenséget idéz elő. Az állatok legelés közben rendszerint otthagyják, és szárát a széna közül is kiválogatják. Márciusban, májusban virágzik. Hazánkban a Középhegységben és a Dunántúlon gyakori, az Alföldön csak helyenként (Kisalföld, Dunavölgy, He-

ves, Békés-megye, Nyírség) fordul elő. Száraz pusztai vagy sziklai gyepekben, homoki réteken, száraz pusztai erdőkben, meszes, laza, köves-, törmelék- vagy homoktalajokon él. Néhol nagy tömegben elterjedt.

